

XALQ TA'LIMI

ISSN 2181-7839

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA'LIMI VAZIRLIGINING
ILMIY-METODIK JURNALI

Muassis:

O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi

PUBLIC EDUCATION

SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL
MINISTRY OF PUBLIC EDUCATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN

2021

5-son
(maxsus)

Jurnal 1918-yil dekabr oyidan chiqa boshlagan
O'zMAA tomonidan 2013-yil 4-martda qaytadan ro'yxatga olinib, 0104-raqamli guvohnoma berilgan.

TOSHKENT

TAHRIRIYAT

- 4** Sog'lom turmush tarzi – farovon hayot asosi ekanligini targ'ib qilish dolzarb ijtimoiy-pedagogik muammo

TA'LIM VA TARBIYA NAZARIYASI

- T. Achilov 6** Pedagogik ta'lim innovatsion klaster yondashuvida o'zaro hamkorlikning didaktik imkoniyatlari
- A. Abdulaxatov 10** Kurash orqali talabalarga milliy va umuminsoniy qadriyatlarini singdirishning ilmiy-nazariy asoslari
- A. Tursunov 13** Tarbiyaviy ishlarni tashkil etishda chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining pedagogik imkoniyatlari
- A. Abdulaxatov, B. Muxtorov 16** Talaba-yoshlarda kurash sport turini tatbiq etish ma'naviy-axloqiy tarbiya vositasi sifatida
- A. Shadiyev 20** Bolalar va o'smirlar bilan o'tkaziladigan yengil atletika mashg'ulotlarining ilmiy-amaliy ahamiyati
- M. Shermatov 24** Umumiy o'rta ta'lim maktablari o'quv dasturida voleybol darsining ahamiyati
- J. Shukurllayev 28** Voleybol sport turi vositasida maktab o'quvchilarida jismoniy sifatlarni rivojlantirishda akmeologik yondashuvning didaktik imkoniyatlari
- J. Xudoyberganov 31** Ta'lim muassasalarida o'quvchilar jismoniy tarbiyasining amaliy ahamiyati

TA'LIM VA TARBIYA METODIKASI

- F. Nurmatov 34** Harakatli o'yinlar bola tarbiyasining asosiy usuli sifatida
- U. Zokirov 38** Umumiy o'rta ta'lim maktablarida jismoniy tarbiyada sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishning shakllari
- A. Yusupbayeva 42** Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy rivojlanishida harakatli o'yinlarni tashkil etish usullari
- R. Atajanova 46** Ishchi daftarning boshlang'ich sinf o'quvchilari ijodiy qobiliyatini shakllantirishdagi o'rni
- B. Ko'kiyev 49** Yordamchi proyeksiyalash usulida pozitsion masalalarni yechishning metodik qulayligi

TA'LIM SIFATI: MAZMUN VA MOHIYAT

- S. Xabibullayev 53** Umumiy o'rta ta'lim maktablarida sport o'yinlari futbol bo'yicha musobaqalarni tashkil etishning ahamiyati
- J. Shukurllayev 57** Klaster yondashuv asosida voleybolchilarning jismoniy ko'rsatkichlarini rivojlantirish
- A. Sultonov 60** Belbog'li kurash qoidalarining xususiyatlari
- V. Karayev 63** Kompetensiyalarning innovatsion ta'lim klasteridagi ahamiyati
- D. Umaraliyeva 66** Sportchilarda dispanser nazoratini tashkil etishning xususiyatlari

MILLIY TA'LIM TEXNOLOGIYALARI

- I. Marasulova, N. Boymurotov 69** O'zbekiston me'moriy yodgorliklarida naqsh bezaklarining ahamiyati
- S. Sobirov 73** Talaba-yoshlarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, ularda yuksak axloq, kasbga sadoqat kabi insoniy fazilatlarini shakllantirishda tasviriy san'atning o'rni

TA'LIM VA TARBIYA FIDOYILARI

- B. Baymetov 76** El sevgan ijodkor rassom, maktab yaratgan mehribon ustoz
- S. Ataxanova 80** Chizma geometriya va chizmachilik fanini o'qitishda zamonaviy yondashuvlar
- M. Achilova 84** Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning tasviriy faoliyatda ijodkorligini rivojlantirish
- E. Achilova 88** O'tkir Hoshimov asarlarida badiiy psixologizm muammosi

ILM, MA'RIFAT VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR

- X. Muratov 92** Mustaqil ta'limni tashkil etish va boshqarishda elektron ta'lim resurslari hamda multimediali o'qitish vositalaridan foydalanishning dolzarbligi
- U. Zokirov 97** Oliy pedagogik ta'lim magistrilarida axborot-kommunikativ kompetentlikni rivojlantirish usullari
- Sh. Jo'rayev 101** Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'qituvchilarining pedagogik qobiliyatlarini rivojlantirish

ТЕОРИЯ В ОБРАЗОВАНИИ

- Т. Ачилов 105** Кластеризация методических задач учебной дисциплины "Физическая культура" в высшем образовании
- И. Чориев 109** Педагогическое проектирование кластерного подхода в системе повышения квалификации
- Р. Маматкулов 112** Научно-теоретические основы развития физической культуры студентов высших учебных заведений кластерным методом
- В. Караев 115** Развитие профессиональной компетентности преподавателей школы на основе кластерного подхода

МЕТОДИКА ОБРАЗОВАНИЯ

- А. Султонов 118** Значение кластерного метода в развитии физической культуры детей школьного возраста
- Т. Зуфаров 121** Методика развитие координационных способностей у детей младшего школьного возраста
- С. Хабибуллаев 126** Совершенствование педагогических механизмов обучения правилам спортивных игр на уроках физической культуры
- А. Жумаев 131** Методика специальной физической подготовки студентов по волейболу в соревновательном периоде методом кластера
- Т. Зуфаров 135** Общепедагогические методы используемые на уроке физического воспитания в школе

ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

- И. Чориев 139** Андрагогический подход к педагогическим проектированиям в системе переподготовки и повышения квалификации

Sarvar SOBIROV,

Chirchiq davlat pedagogika instituti, "Tasviriy san'at" kafedrası katta o'qituvchisi

TALABA-YOSHLARNING MAFKURAVIY IMMUNITETINI MUSTAHKAMLASH, ULARDA YUKSAK AXLOQ, KASBGA SADOQAT KABI INSONIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISHDA TASVIRIY SAN'ATNING O'RNI

Annotatsiya

Maqolada talaba-yoshlarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, ularda yuksak axloq, kasbga sadoqat kabi insoniy fazilatlarni shakllantirish yo'lida barcha sohalarida jumladan, oliy ta'limda amalga oshirilayotgan islohotlar, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etishda qiziqishlari bo'yicha tashkil etilgan to'garaklar va mini to'garaklarning ahamiyati, muvaffaqiyatga erishish uchun tirishqoqlik, ko'p va og'ir sharoitda bo'lsada ishlash, ishni boshqalarga qaraganda erta boshlab kech tugatish, zo'r berib o'z ustida ishlash kerakligi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Mafkuraviy immunitet, kasbiy kompetentlik, axloqiy sifat, islohotlar, to'garak, mini to'garak, professional kadr, mohir pedagog.

В статье описаны проводимые реформы во всех сферах, включая высшее образование, по укреплению идеологического иммунитета студентов, формированию таких человеческих качеств, как высокая мораль, преданность профессии, интересы молодежи в содержательной организации досуга. важность мини-клубов, стремление к успеху, необходимость работать даже в сложных и тяжелых условиях, заканчивать работу раньше других, много работать над собой.

Ключевые слова. Идеологический иммунитет, профессиональная компетентность, моральные качества, реформы, кружок, мини-кружок, профессиональные кадры, квалифицированный педагог.

The article describes the ongoing reforms in all areas, including higher education, to strengthen the ideological immunity of students, the formation of human qualities such as high morals, dedication to the profession, organized clubs on the interests of young people in meaningful leisure and the importance of mini-clubs, the effort to succeed, the need to work even in difficult and difficult conditions, to finish work earlier than others, to work hard on yourself.

Key words. Ideological immunity, professional competence, moral quality, reforms, circle, mini circle, professional staff, skilled educator.

Нozirgi murakkab globallashuv davrida talaba-yoshlarning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, ularda yuksak axloqiy sifatlarni tarbiyalash, ularning kasbiy kompetentligi bilan insoniy fazilatlarini uyg'unlashtirish, ta'lim va tarbiya uyg'unligini amalda ta'minlashning tashkiliy-uslubiy asoslarini yaratishni taqozo etmoqda.

Hozirgi zamonda yadro maydonlarida emas, mafkura maydonlarida bo'layotgan kurashlar dunyo siyosiy maydonidagi salmoqli ahamiyat kasb etuvchi jarayonlarni yuzaga keltirmoqda. O'z navbatida, yoshlarda mafkuraviy immunitetni shakllantirishda – mafkuraviy immunitetni shakllantirish mexanizmlarini ishlab chiqish, uni amalga oshirish tizimini aniqlash va hayotga tatbiq etishni ta'minlash kerak bo'ladi.

Mamlakatimizda barcha jabhalarda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli islohotlarning barcha bo'g'ini, ayniqsa, oliy ta'lim tizimida yaqqol ko'zga tashlanmoqda. Bu jihatlarda o'qitish sifatini tubdan takomillashtirish, bilim maskanlarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash, oliy ta'lim maskanlariga yoshlarning qamrovini tobora oshirish kabilarda o'zining yorqin ifodasini topmoqda.

Konsepsiyada talaba-yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashning maqsadlari va vazifalaridan san'atga oidiga to'xtalib o'tamiz:

Konsepsiya maqsadlari:

– yoshlarni adabiyot va san'atga jalb etish, kitobxonlik madaniyati, estetik did va kasbiy etikani tarbiyalash, ularni sportga jalb etish, jismonan chiniqtirish va sog'lom shaxs sifatida shakllantirish, axborot tahlili madaniyatini oshirish, internetda axborotlar tahlili va manfaatlarni himoya qilishga o'rgatish, shuningdek, ijtimoiy faolligini oshirish orqali ularda Vatanga muhabbat va uning taqdiriga daxldorlik, fidoyilik hissinı qaror toptirish hamda ularni professional kasb egasi sifatida tarbiyalash;

Konsepsiya vazifalari:

– davlatimiz rahbari tomonidan ilgari surilgan beshta tashabbusning ijrosini ta'minlash maqsadida yoshlarni musiqa, rassomlik, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishini oshirish, o'z qobiliyatlarini namoyon qilishga ko'maklashish orqali ularni bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazish;

Konsepsiyada berilgan ushbu maqsad va vazifalardan ko'rinib turibdiki, san'atning, alohida aytadigan bo'lsak, tasviriy san'atning talaba-yoshlarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalashda nechog'liq ahamiyatli ekanligini ko'rsatib turibdi.

Konsepsiyaning amalga oshiriladigan ishlar mazmuni qismida:

– ta'lim muassasalari tahsil oluvchilarida darsdan (auditoriya) va maktabdan tashqari (auditoriyadan tashqari) bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etish, fan va boshqa qiziqishlari bo'yicha klublar (to'garaklar), sport seksiyalariga jalb etish hamda ularning jamoat ishlaridagi ongli ravishda ishtirokini ta'minlash borasidagi ishlarni kuchaytirish;

Keltirilgan vazifalarda ko'rinib turibdiki, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli tashkil etishda qiziqishlari bo'yicha to'garaklarga qatnashish talaba yoki o'quvchi hayotida muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu gaplarimizning amaldagi tatbig'i sifatida Toshkent viloyati Chirchiq davlat pedagogika instituti "Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi" ta'lim yo'nalishida muntazam faoliyat olib borayotgan to'garaklar va ularning tarkibida ochilgan mini to'garaklarning faoliyatini ko'rib chiqamiz.

"Ijodiy tafakkur" ilmiy to'garagida talaba yoshlarga maqola, tezis yozish va ilmiy ish qilish sir-asrorlari o'rgatiladi. To'garakni dotsent X.E.Sultanov olib boradi.

"Sehri mo'yqalam" to'garagida talaba yoshlarga qalamtasvir, rangtasvir, kompozitsiya sir-asrorlari o'rgatiladi. To'garakni o'qituvchi I.S.Baxriyev olib boradi. Ushbu to'garak qoshida "Portret" mini to'garagi faoliyat olib boradi. To'garakni yo'nalishimiz TSMG 18.2 guruh talabasi J.Jumayev olib boradi.

"Grafika" to'garagida talaba yoshlarga kitob grafikasi, plakat va gazeta-jurnallar grafikasining sir-asrorlari o'rgatiladi. To'garakni katta o'qituvchi R.T.Ankabayev olib boradi. Ushbu to'garak qoshida "Kitob grafikasi" mini to'garagi faoliyat olib boradi. To'garakni yo'nalishimiz TSMG 20.1 guruh talabasi M.Mamatkarimova olib boradi.

"Amaliy san'at" to'garagida talaba yoshlarga yog'och o'ymakorligi, miniatyura, haykaltaroshlik sir-asrorlari o'rgatiladi. To'garakni katta o'qituvchi I.S.Marasulova olib boradi. Ushbu to'garak qoshida "Yog'och o'ymakor usta rassom" mini to'garagi faoliyat olib boradi. To'garakni yo'nalishimiz TSMG 19.1 guruh talabasi K.Karabayev olib boradi.

Ushbu to'garak qoshida yana "Kamoliddin Behzod izdoshlari" mini to'garagi faoliyat olib boradi. To'garakni yo'nalishimiz TSMG 18.1 guruh talabasi O.Tilapova olib boradi. Yana bir mini to'garak "Haykaltaroshlik" to'garagini yo'nalishimiz TSMG 18.1 guruh talabasi F.Mustafaqulova olib boradi.

"Kompyuter grafikasi" to'garagida talaba yoshlarga avto cad programma asosida me'morlik sir-asrorlari o'rgatiladi. To'garakni o'qituvchi B.B.Kokiyev olib boradi. Ushbu to'garak qoshida "Maket loyihasi" mini to'garagi faoliyat olib boradi. To'garakni yo'nalishimiz TSMG 18.2 guruh talabasi D.Jabborov olib boradi.

Ushbu to'garaklarga faqat yo'nalishimiz talabalari emas boshqa yo'nalish talabalari ham qatnashib kelishmoqda. Talaba – yoshlar hayotida, kasbiy mahoratining oshishida jumladan – Umumta'lim maktablarining tasviriy san'at darslarida o'tiladigan mavzulari (miniatur, amaliy san'at, kitob grafikasi) oliy ta'lim talabalariga ushbu fanlarning o'tilmasligining o'rini to'ldirishda yuqorida sanab o'tgan to'garaklarning o'rni beqiyos. To'garaklarga qatnashib kelayotgan talabalarimiz ko'plab yutuqlarga erishib kelmoqda. To'garak qatnashchilarining ichidan Respublika ko'rik tanlovlari g'oliblari, O'zbekiston Badiiy akademiyasi badiiy ijodkorlar uyushmasining yoshlar bo'limi a'zolari chiqmoqda.

"O'zini-o'zi shaxs, professional kadr sifatida shakllantirganlar"ning yo'li, bu – tirishqoqlikdir. Bu sifat bo'lmagan odamning muvaffaqiyatga erishishi mumkin emas. Muvaffaqiyatga erishish uchun, ehtimol, ko'p va og'ir sharoitda ishlashga to'g'ri kelishi mumkin. Bir qator namunali shaxslar – zo'r kadr, mohir pedagog, ijodkor muhandis, tadbirkor va millionerlar orasida tadqiqot o'tkazilganda, ularga "Siz nima uchun va qanday qilib muvaffaqiyatli bo'ldingiz?", degan savol berilgan. Ularning 85 foizi tamomila bir xil javob qaytargan: "Muvaffaqiyat hamisha mening hamrohim, negaki, men boshqalarga qaraganda ko'proq va zo'r berib ishlayman". Shuning uchun ishni boshqalarga qaraganda ertaroq boshlashga, ko'proq ishlashga va ishdan kechroq ketishga tayyor bo'lish kerak bo'ladi. "O'zini-o'zi millioner qilganlar" haftasiga 50-90 soat ishlashadi. Aksariyati 70-80 soat ishlaydi. Boshqacha qilib aytganda, haftasiga 40 soat ishlab. muvaffaqiyatli bo'lgan kishilar ham, ijodkor muhandis ham, kadrlar ham mavjud emas. 40 soatdan oshig'i – bu muvaffaqiyatga mablag' sarflash demakdir.

Talabalarining o'z ustida – ko'p, faol va astoydil o'qishi, o'rganishi, albatta, o'z samarasini beradi.

Talabalarining o'z ustida – ko'p, faol va astoydil o'qishi, o'rganishi ularning mafkuraviy immunitetini mustahkamlash, ularda yuksak axloqiy sifatlarni tarbiyalash, ularning kasbiy kompetentligi bilan insoniy fazilatlarini uyg'unlashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. *O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2019-yil 11-iyuldagi PQ-4391-son Qarori 4-ilovasining 18-bandiga muvofiq ishlab chiqilgan "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimida yoshlar bilan ishlash, ularda yuksak axloq, kasbga sadoqat kabi insoniy fazilatlarini shakllantirish va ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish konsepsiyasi".*

2. *Sultanov X.E, Sobirov S.T, Xudaynazarova O'., Anqaboyev R. "Yosh musavvir to'garagi". Uslubiy qo'llanma, Nizomiy nomidagi TDPU, –T. 2016-y.*

Bosh muharrir:

Mahmudov Sarvar Yuldashevich

Bosh muharrir o'rinbosari v.v.b:

Umaraliyeva Muhayyo Abdugaparovna

Mas'ul kotib:

Suyarova Lutfiya Muhiddinovna

Bosh dizayner – badiiy muharrir:

Mamasoliyev Akbarali Hamzayevich

Tahrir hay'ati:

Sherzod SHERMATOV, Risboy JO'RAYEV, Komiljon MUQIMOV, Ulug'bek INOYATOV, G'ayrat SHOUMAROV, Maqsudjon YULDASHEV, Oynisa MUSURMONOVA, Lola MO'MINOVA, Dilyara SHARIPOVA, Barno ABDULLAYEVA, Rohatoy SAFAROVA, Xolboy IBRAGIMOV, Ravil IS'YANOV, Mirodiljon BARATOV, Sharibboy ERGASHEV, Yashin ISMANDIYAROV, Muhabbat MIRSALIYEVA, Bahodir MA'MUROV, Shukurullo MARDONOV, Ulfat MAHKAMOV.

Jamoatchilik kengashi:

Dilshod KENJAYEV, Sobitxon TURG'UNOV, Nargiza RAXMANKULOVA, Abduhalim MAHMUDOV, Kamola RISKULOVA, Feruza QODIROVA, Islom ZOKIROV, Ravshan ABDUXAIROV.

Jurnalning ushbu sonini nashrga tayyorlashda tahririyat hamda mualliflar bilan bevosita ishlagan shuningdek, maqolalarni tahrir qilish ishlarida ekspert – retsenzent sifatida faoliyat ko'rsatgan Chirchiq davlat pedagogika instituti, “Sport va chaqiriqqacha harbiy ta’lim” fakulteti dekani Telman Sa’dullayevich Achilovga minnaddorchilik bildiramiz.

Tahririyat manzili:

Toshkent shahar Shayhontoxur tumani Navoiy ko'chasi, 30-uy.

E-mail: xalq_talimi@xtv.uz Tel: (0 371) 231-16-51, Faks: 231-16-52

Jurnalga yuborilgan maqolalarga javob qaytarilmaydi, jurnalda e'lon qilingan maqolalardan olingan matnlar “Xalq ta'limi” ilmiy-metodik jurnalidan olindi, deb ko'rsatilishi shart.

Jurnal 2015-yil 20-martdagi 214/2-sonli qarori bilan OAK ilmiy nashrlari ro'yxatiga kiritilgan.

“TAFAKKUR NASHRIYOTI” MCHJ bosmaxonasida chop etildi.

Toshkent shahri, Shayhontoxur tumani, Navoiy ko'chasi, 30-uy

Bosishga ruxsat etildi: __.__.____-y. Qog'oz bichimi 70x100 1/16. Ofset bosma usuli.

Shartli b.t. 12,0. Adadi ____ nusxa. – buyurtma.

Bahosi kelishilgan narxda.

Ushbu songa mas'ul – Qarshiboyeva Hilola Murtazayevna

© “Xalq ta'limi” jurnali, 2021.